

KLEMEN TERÉZIA

FEBRUÁR HÍRES PEDAGÓGUSSZÜLÖTTEI

Szegény február, többször meggyőztört, megcsonkított február, aki szinte már sem ide, sem oda nem tartozik. Nem véletlenül nevezik Bőjtelő havának vagy Télutó, esetleg Jégbontó havának. Nem elég, hogy kilóg a téli évszaktól, még a római naptárban meg is kurtították, így a legrövidebb hónapra sikeredett. Kurtaságát kárpótolta az, hogy a farsang hagyományosan februárra esik, s ezen belül a legtöbb bál és multság, lakoma is.

De azok, akik ebben a hónapban születtek, talán ezért is – az „ide nekem mindent, ha lehet, az egész világot” elv alapján – nem szerencsétlenkedtek, hanem nagyon jól tették dolgukat. Nézzük meg, kik is tartoznak ide!

Veress Sándor

Zeneszerző, zongoraművész, zenepedagógus és népzene kutató. Az erdélyi származású zeneszerző, népzene kutató és zenepedagógus 1907. február 1-én született Kolozsvárott. Szüleivel 1916-ben költözött Budapestre. 1923-tól a budapesti Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés szakán Kodály Zoltán tanítványa 1927-ig, a zongora szakon pedig Hegyi Emánuel, később Bartók Béla voltak tanárai 1932-ig. 1943–1948 között a Zeneakadémia zeneszerzés tanára volt, ahol olyan tanít-

ványokat nevelt, mint Kurtág György és Ligeti György. Kodállal együtt a Magyar Művészeti Tanács zenei testületének is tagja volt. Az 1948–1949-es kommunista fordulat után, 42 évesen elhagyta Magyarországot, és emiatt a számára 1949-ben megítélt Kossuth-díját sem vehette át. Svájcban, Bernben telepedett le. Az 1960-as években többször hívták vendégprofesszornak Ausztráliába és az Amerikai Egyesült Államokba. 1992. március 4-én bekövetkezett haláláig Svájcban élt.

Képes Géza

A tanár, költő, műfordító, irodalomtudós 1909 február 1-én született Mátészalkán. 1933 és 1940 között Sárospatakon tanított, és az Angol Intézetben is volt tanár. 1945-től a Magyar Rádió osztályvezetője, nevéhez fűződik a Falurádió és a Gyermekrádió című műsorok elindítása. 1954-ben megszervezte a Magvető Könyvkiadót. 1977-ben a Helsinki Egyetem díszdoktorává avatta. A nyugati nyelvek és az összes finnugor nyelv mellett fordított többek között újjörög, orosz, bolgár, arab, perzsa, japán, ótörök, izlandi nyelvekből is. Több mint negyven önálló kötete jelent meg – versek, fordítások, tanulmányok. 1989. augusztus 19-én halt meg.

Kalocsa Róza

A pedagóguscsaládból származó tanárnő 1838. február 5-én született. Az elsők között volt, akik szorgalmazták a magyar nyelv tanítását az iskolákban. Az ország számos intézményében tanított, Szatmáron a protestáns leánynevelő intézetnek, Debrecenben a református felsőbb leányiskola internátusának, Pesten az Evangélikus Református Felsőbb Leányiskolának volt az igazgatója. Sokat publikált (gyakran férfi álnév alatt), cikkeket, tanulmányokat, tankönyveket, elbeszéléseket, regényeket írt, franciából és angolból fordított, a volapük (mesterséges nyelv) lelkes támogatója volt. Néhány műve: *A növendékek iránytana*, *Tündérbert*, *Az illem könyve*, *A nagymama regéi*. *Regék, mesék és elbeszélések mindkét nembeli gyermekek számára*.

Ladányi Szeréna (Buchinger Manóné)

1884. február 7-én született, pedagógus. A szociáldemokrata népmozgalom egyik megalapítója és vezetője már egyetemi évei alatt részt vett a munkásmozgalomban. Az *Országos Nőszervező Bizottság* alapító tagja, többször megválasztották a Budapesti Nőbizottság elnökének. Az 1914. március 8-án Magyarországon először

megtartott nemzetközi nőnap első szónoka volt. Aktív szerepet vállalt a nőmozgalomban, a *Nőmunkás* című lapnak megalakulásától egyik szerkesztője és cikkírója volt.

Tomcsányiné Czukrász Róza

Az ismert pedagógus és a magyar fonomimika megteremtője 1863. február 8-án született Kolozsvárott, az ottani tanítóképzőben végzett 1880-ban. Nevelőnő, majd egy kolozsvári, később egy mátyásfüldi elemi iskola tanítónője volt 1899 és 1909 között. Megtanult franciául, megismerte Augustin Gosselin alapvető művét a fonomimikai módszerről, és alkalmazta a hazai olvasás tanításban. Hatalmas sikerrel tartott bemutató tanításokat szerte az országban, módszerét sok iskola átvette. A *Család és Iskola* és a *Néptanoda* című lapok munkatársa volt, *Róza néni* álnéven meséket írt a *Jó Pajtás* című lapba, valamint románból és franciából fordított pedagógiai és szépirodalmi műveket. Munkásságáért megkapta a *Société pour l'Instruction et la Protection des Enfants Sourds et Muets ou Arriérés* bronz- (1901) és aranyérmét (1927), valamint az MTA Wodianer-díját (1906).

Thelma Chalifoux

A kanadai tanár, politikus 1929. február 9-én született Calgaryban, a métis törzs tagja és az első métis nő volt, akiből szenátor lett. Az Alberta Institute of Technology hallgatója volt, diplomája kézhezvétele után a *Company of Young Canadians*-nál kezdett dolgozni. Hét gyerek nevelése mellett egész életét népe sorsának jobbítására fordította. Többek között a *Metis National Council Senate* és az *Aboriginal Women's Business Development Corporation* elnöke volt. Az első métis nő volt, aki megkapta a National Aboriginal Achievement Award-ot. 1997-ben választották be Kanada parlamentjébe, Alberta képviselője volt 2004-ig, amikor betöltötte 75. évét.

Jeszzenszky Endre

A Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével kitüntetett táncos, koreográfus, balettmester, a dzsessztánc magyarországi műfajalapítója Somogyváron született 1925. február 11-én. Szülei gyógyszerészek voltak. Hatéves korától 12 éves koráig Budapesten laktak, ahol szülei fokozatosan nevelték színház- és hangverseny-látogatóvá. Az Operaház és különösen

a balettelőadások nagy hatással voltak rá. Tizenkét éves korától Szegeden éltek, és itt kezdett benne felerősödni a tánc iránti vonzalom. Leginkább a tánc tanítás, táncalkotás, kevésbé a színpadra kerülés vágya töltötte el. „Nem voltam exhibicionista, mondhatnám maflán szégyenlős voltam” – írta önéletrajzában.

Fehér Márta

1943. február 13-án született filozófus, egyetemi tanár, akadémikus. 1970-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen védte meg doktori értekezését és nyerte el a filozófia doktora címet. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem emeritus professzora, 1989–99 között az egyetem Társadalomtudományi Karának Filozófia- és Tudománytörténet Tanszékén volt tanszékvezető. Nemzetközileg elismert tudós, vendégprofesszor volt többek között az Interuniverziteti Centar Dubrovnikban, az Egyesült Államokban a St. John's és a Rutgers egyetemeken. A Technika-, Mérnök- és Tudománytörténet Doktori Iskola alapítója és vezetője, több hazai és nemzetközi tudományos egyesület tagja volt.

Emma Willard

Az amerikai pedagógus 1787. február 23-án látta meg a napvilágot. A *Troy Female Seminary*, az első amerikai nőnevelő iskola alapítója, amely a legbefolyásosabb iskolák egyike, és a mai napig működik *Emma Willard School* néven. Emma Hart farmercsaládból származott, szülei támogatták, hogy tanár legyen belőle. 1804-ben kezdett tanítani, 1807-ben már iskolaigazgató volt. 1809-ben házasságot kötött John Willard orvossal, ez azonban nem akadályozta abban, hogy tovább tanítson. 1821-ben megnyitotta saját iskoláját, ahol komoly oktatás folyt. A bennlakó vagy bejáró leány növendékek nemcsak irodalmat, művészeteket, zenét tanultak, hanem matematikát, természet- és társadalomtudományokat is. A tanításon kívül tankönyveket, tanulmányokat, történelemmel és földrajzzal foglalkozó könyveket, verseket publikált.

Mary Lyon

Az amerikai nőnevelés egyik úttörője Bucklandben (Massachusetts) született 1797. február 28-án. Az 1800-as évek elején a lányok taníttatását felesleges időpocsékolásnak tartották, de Mary azok közé a szerencsések közé

tartozott, akik tanulhattak és tanárnő lett. Elhatározta, kollégiumot alapít, ahol a nők a férfiakéval egyenértékű, komoly színvonalú oktatást kapnak. Céljának eléréséért rengeteget utazott, előadásokat tartott és adományokat gyűjtött. 1834-ben Nortonban nyitotta meg első iskoláját, a *Wheaton Female Seminary*-t. Ezt követte 1837-ben a *Mt. Holyoke Female Seminary* South Hadley-ben. Nyolcvan hallgatóval indultak, egy évvel később már 200 nő jelentkezett a 90 helyre, és a kollégium a mai napig vezető szerepet foglal el a nőnevelésben.

Fraknói Vilmos

Bölcséleti doktor, arbei címzetes püspök, váradi kanonok, apostoli protonotárius, a MTA rendes és igazgatótanácsának tagja, 1843. február 27-én született Ürményben, Nyitra megyében, hol atyja, Frankl Sándor uradalmi orvos volt. Középiskoláit Nagyszombatban és Esztergomban, a hittudományiakat és bölcselieteket Pesten végezte 1862-ben; ezután két évig (1862–64) bölcséleti tanfolyamot hallgatott a pesti egyetemen. 1864-ben bölcséleti doktor és tanár lett a nagyszombati érseki főgimnáziumban. 1865 októberétől az esztergomi papnevelőben tanár volt. 1870. május 25-én a MTA levelező tagjának választották meg. 1871-ben Pestre költözött, és 1873 májusától a MTA rendes tagja lett. 1874-ben Frankl családi nevét Fraknóira változtatta. Az országos közoktatási tanács tagja, több római tudós társaság, a krakkói és belgrádi akadémiák külső, a poseni történelmi társulat, a felső-magyarországi, a dél-magyarországi, a pozsonyi s a békésmegyei régészeti egyletek tiszteletbeli tagja volt. Könyv- és levéltári kutatásokat tett a magyarországi összes főbb levéltárban és külföldön is. Nagyon jelentős a pedagógiai szervezési tevékenysége is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

■ Pukánszky Béla – Németh András: Neveléstörténet. <http://mek.oszk.hu/01800/01893/html/>
<https://nokert.hu/sun-20120101-1356/91/8/>
<http://magyar-irodalom.elte.hu/nevelestortenet/>
<http://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=67>
<https://nokert.hu/fri-20130201-0636/1028/8/februarban-szulettet>
<http://ezennanapon.hu/oldal/3?d=02-11>